

UDC: 617.77-089.844

**KO'Z QOVOQLARINING ORTTIRILGAN NUQSONLARI BO'LGAN
BEMORLARNI DAVOLASHGA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR***Kodirova Maftunabonu Komilovna**Abu Ali ibn Sino nomidagi Buxoro davlat tibbiyot instituti**Anatomiya, klinik anatomiya(OXTA) kafedrası assistenti**E-mail: maftunaqodirova408@gmail.com*

Annotatsiya: Ushbu maqolada tug'ish yoshidagi ayollarda ko'z qovoqlari va periorbital sohalarning asl shaklini ularning deformatsiyasi bilan jarrohlik yo'li bilan tiklash usullari tasvirlangan. Bemorlarni davolash muammosi ko'z qovoqlarining shakli va funktsiyalarini, normal anatomik to'qimalar munosabatlarini va estetik jihatdan maqbul bo'lgan yuz konturlarini saqlab qolish yoki bir vaqtning o'zida tiklash zarurati bilan bog'liq. Estetik operatsiyalarga talabning ortishi O'zbekistonda plastik jarrohlikning faol rivojlanishiga xizmat qildi. Biz tomonidan o'rganilgan adabiyot manbalarida ko'z qovoqlari va periorbital sohalarning deformatsiyalarini jarrohlik yo'li bilan bartaraf etish usullariga kam e'tibor beriladi. Yuqorida aytilganlarning barchasi tadqiqot o'tkazish va ko'z qovoqlarining orttirilgan deformatsiyasi va nuqsonlari bo'lgan bemorlarni kompleks reabilitatsiya qilish tizimini ishlab chiqish uchun asos bo'lib xizmat qildi.

Kalit so'zlar: blefaroplastika, fertil yosh, rekonstruktiv jarrohlik, estetik jarrohlik, ko'z qovoqlari va periorbital sohalarning deformatsiyalari.

Kirish: Periorbital sohalarda ko'z qovoqlari nuqsonlari bo'lgan tug'ish yoshidagi ayollarni davolashda asosiy muammo ko'z qovoqlarining shakli, funktsiyalari va anatomik to'qimalarning normal nisbatlarini saqlab qolish yoki bir vaqtning o'zida tiklash zarurati bilan bog'liq. Etiologiyasi bo'yicha nuqsonlar tug'ma va orttirilgan bo'lib, klinik ko'rinishlari va funktsional buzilishlari bilan farqlanadi, ammo deyarli barcha hollarda ular odamning tashqi ko'rinishining yomonlashishi va uning hayot sifatining pasayishi tufayli psixologik muammolarni keltirib chiqaradi. Shunday qilib, periorbital sohaning ko'z qovoqlari va yumshoq to'qimalarining tug'ma deformatsiyalari qiya nazo-orbital yoki oro-orbital atipik yuz yoriqlari bilan yuzaga keladi va juda kam uchraydi. Bunday bemorlarni davolashning o'ziga xos xususiyati shundaki, murakkab deformatsiyalarni faqat yuz-jag' yoki oftalmologik yondashuv yordamida to'liq bartaraf etishning mumkin emasligi, chunki bu nuqsonlarning aksariyati ektropion, eversiya, ko'z qovoqlari kolobomasi, mikro yoki anoftalmiya, nazo-maksillar gipoplaziya, lakrimal apparatlarning buzilishi, zigomatik-orbital kompleksning deformatsiyalari.

Травматизмning umumiy tuzilmasida yuz-jag' sohaning shikastlanishlari taxminan 40% ni tashkil qiladi va yiliga o'rtacha 2% ga o'sish tendentsiyasiga ega, qurbonlarning ko'pchiligi 20 yoshdan 50 yoshgacha, ya'ni eng ko'p mehnat qilish davrida. Yuz skeletining suyaklari shikastlangan bemorlar orasida zigomatik-orbital kompleks 37,5% ni tashkil qiladi. Yoriqlar 6,6% hollarda ko'z olmasining shikastlanishi bilan birga keladi.

Tadqiqot maqsadi. Tug'ish yoshidagi ayollarda ko'z qovoqlari va periorbital sohalarning asl shaklini jarrohlik yo'li bilan tiklash usullarini optimallashtirish.

Tadqiqot materiallari va usullari. Tadqiqot tug'ma va orttirilgan deformatsiyalari hamda ko'z qovog'i nuqsonlari bo'lgan 55 nafar fertil yoshidagi ayollarni klinik kuzatishlar tahlili hamda jarrohlik va restorativ davolash natijalariga asoslangan. Barcha bemorlar klinik ko'rinishlarga va to'qimalarning etishmasligi mavjudligiga qarab 2 guruhga bo'lingan. Operatsiyadan oldin barcha bemorlar umumiy klinik tekshiruvdan o'tdilar, ular orasida: ko'krak qafasi rentgenogrammasi, EKG, umumiy va biokimyoviy qon testlari, siydik tahlillari.

Tadqiqot natijalari va muhokama. Ko'z qovoqlarining yuzaki nuqsonlari bilan birinchi guruhdagi bemorlarda (28 bemor), shikastlangan joydan qat'i nazar, erkin teri qopqog'ini avtotransplantatsiya qilish, keyin erta mexanik dermabraziya samarali bo'lganligi qayd etildi. Qayta tiklash uchun eng qiyin bo'lganlar ko'z qovoqlarining chekka nuqsonlari (2,9%) bo'lgan bemorlar bo'lib, ular ko'z qovog'ining barcha qatlamlarini tiklashi kerak edi. Marginal nuqsonni bartaraf etishning takomillashtirilgan usulini qo'llash tufayli barcha holatlarda lagoftalmosni yo'q qilish, to'g'ri shaklga erishish, shikastlangan ko'z qovog'ini 2-3 bosqichda ko'z olmasiga yaxshi moslashtirish, shu jumladan pastki qovoqni mustahkamlash va asoratsiz soch follikulalarini bepul avtotransplantatsiya qilish.

Ishlab chiqilgan mezonlarga ko'ra, 90,3% hollarda yaxshi natijalar, 8,5% bemorlarda qoniqarli va 1,2% bemorlarda qoniqarsiz natijalarga erishildi. Cheklangan natijalar kichik kontur deformatsiyalari, yuzdagi sezilarli chandiqlar va ko'rish organining funktsional buzilishlarisiz ko'zning distopik burchagi (lar)ining qisman takrorlanishi bilan tavsiflanadi. Qoniqarsiz natijalar erkin teri qopqog'ining nekrozi, qoldiqning davom etishi yoki ikkilamchi deformatsiyalarning paydo bo'lishi bilan bog'liq bo'lib, ular keyinchalik takroriy operatsiyalar paytida yo'q qilinadi.

Xulosa. Diagnostik belgilar - ko'z qovog'ining tortilishining sabablari aniqlandi - to'qimalarning etishmovchiligi, patologik chandiqlar, pastki qovoq uchun etarli suyak qo'llab-quvvatlanmasligi, levator patologiyasi, pastki qovoq gipotenziyasi va to'qimalarning giperelastikligi, shu jumladan turli xil kombinatsiyalarda ko'z qovoqlarining plastinkasi va ligamentli apparati; ko'z qovoqlarining deformatsiyalari va nuqsonlarida patologik jarayonning tarqalishini aks ettiruvchi. Klinik va morfologik tadqiqotlarga ko'ra, periorbital sohaning ko'z qovoqlari va yumshoq to'qimalarining

involyutsion deformatsiyasi bo'lgan bemorlarda jarrohlik aralashuv hajmi psevdoblefarokalaz, blefarokalaz, blefaroptoz, A-deformatsiya va boshqalar mavjudligiga bog'liqligi aniqlandi. Pastki qovoq retraktsiyasini shakllantirish uchun xavf bu ishchi tasnifni yaratish va jarrohlik davolashga differentsial yondashuvni ishlab chiqish uchun asos bo'ldi. Ko'zning orbikulyar mushaklarining orbital qismini choklar turi bo'yicha vertikal ravishda kesish bilan takomillashtirilgan yuqori estetik blefaroplastikadan foydalanish, septo-aponevrotik fiksatsiya orqali yuqori ko'z qovog'ining burmasini shakllantirish usullari va qosh ptozini tuzatish usullari ishlab chiqilgan.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Kamalova M.K., Qodirova M.K. Ko'z qovog'ining orttirilgan nuqsoni bo'lgan fertil yoshdagi ayollarni kompleks reabilitatsiya qilish natijalarini baholash // Galaxy xalqaro fanlararo tadqiqot jurnali. - Hindiston, 2022. - jild. 10. - 5-son. - R. 431-436.
2. Kamalova M.K., Qodirova M.K. Fertil yoshdagi ayollarda ko'z qovog'ining orttirilgan nuqsonini jarrohlik yo'li bilan tuzatishga innovatsion yondashuv // "Stomatologiya va maxillofasial jarrohlikning dolzarb muammolari". V Xalqaro stomatologlar kongressi Toshkent, - 2022. - B. 50-52.
3. Qilichevna, K. M. va Komilovna, K. M. (2023). Reproduktiv yoshdagi ayollarda ko'z qovoqlarining deformatsiyasining chastotasi va sabablarini aniqlash tahlili. Scholastic: Tabiiy va tibbiy ta'lim jurnali, 2 (6), 80-84.
4. Komilovna, K. M. (2023). Ko'z qovog'ining orttirilgan deformatsiyasi bilan tug'ilish yoshidagi ayollarni operatsiyadan keyingi reabilitatsiya qilish. Fan, tadqiqot va ishlanmalardagi eng yaxshi innovatsiyalar jurnali, 2(7), 525–530.
5. Kamalova Mehriniso Qilichevna, Qodirova Maftunabonu Komilovna. Periorbital yumshoq to'qimalar sohalarini travmatik jarohatlaridan keyin restorativ davolash natijalarini taqqoslash||Stomatologiyaning dolzarb muammolari -2022\\ 63-66.
6. Komilov X.P., Kamalova M.K. Bolalarda surunkali takroriy gerpetik stomatitni davolashda zamonaviy yondashuvlar // "Fan va ta'lim yutuqlari" xalqaro ilmiy jurnali. - Moskva, 2018. - No 3 (25). - 46-48-betlar.
7. Komilov X.P., Kamalova M.K. Bolalarda o'tkir herpetik stomatitni kompleks davolash samaradorligini oshirish // "Norvegiya xalqaro fanlar jurnali" Xalqaro ilmiy jurnal. - Norvegiya, 2017. -No 10. - 35-37-betlar.
8. Kamalova M.K. Maktabgacha yoshdagi bolalarda tish kariyesini davolashning oldini olish dasturlarining klinik va iqtisodiy samaradorligini qiyosiy baholash // Stomatologiya va kraniofasiyal tadqiqotlar jurnali, bosh va bo'yin a'zolari kasalliklariga fanlararo yondashuv. - Samarqand, - Maxsus son, 2021. - 83-87-betlar.
9. Kamalova M.K. Maktabgacha yoshdagi bolalarda tish kariyesini davolash va oldini olishning tibbiy-ijtimoiy va klinik-iqtisodiy tahlili // "Tibbiyotda yangi kun" ilmiy-referat, madaniy-ma'rifiy jurnal. – Buxoro, 2020. – No 3 (33). - 79-80-betlar.
10. Kamalova M.K. Maktabgacha yoshdagi bolalarda tish kariesining oldini olish dasturlarini amalga oshirish natijalarini baholash // Tibbiyot va innovatsiyalar jurnali. - Toshkent, 2021. - 4-son. - 680-684-betlar.